

Hnízdění konipasa citronového (*Motacilla citreola*) u Šumperka

Nesting of the Citrine Wagtail (Motacilla citreola) near Šumperk (NE Czech Republic)

Jiří Körner

Lidická 94, CZ-787 01 Šumperk; e-mail: kornerjiri@tiscali.cz

Körner J. 2021: Hnízdění konipasa citronového (*Motacilla citreola*) u Šumperka. *Sylvia* 57: 75–79.

Konipas citronový (*Motacilla citreola*) v ČR pravidelně, ale nepočetně protahuje a velmi vzácně hnízdí. V tomto příspěvku popisují zahnízdění páru konipasa citronového na podmáčeném poli u Šumperka v roce 2021. Pár byl pravidelně pozorován od 7. května do 4. června. Hnízdo bylo lokalizováno v travinném porostu 2 m od volné hladiny periodické tůně. Chování rodičů nasvědčující inkubaci (např. střídání na hnízdě) bylo pozorováno od 18. května a přinášení potravy na hnízdo od 2. června. Od 5. června již pár nebyl pozorován, hnízdění tedy nebylo úspěšné. Popisovaný případ je třetím prokázaným hnízděním konipasa citronového na území dnešní ČR, z toho však teprve druhým hnízděním doložené čistého páru tohoto druhu (po hnízdění na Úpském rašeliništi v Krkonoších v roce 2010). Úspěšné hnízdění konipasa citronového v ČR dosud nebylo potvrzeno.

The Citrine Wagtail (Motacilla citreola) regularly but in low numbers migrates through and very rarely nests in the Czech Republic. In this paper, I describe a case of confirmed nesting of a Citrine Wagtail pair on a waterlogged field near Šumperk (NE Czech Republic) in 2021. The pair was recorded regularly from 7 May to 4 June. The nest was located in the grassland, 2 m from the open water of a periodic (vernal) pool. Parental behaviour indicating incubation (e.g., switching at the nest) was observed since 18 May, and food delivery to the nest since 2 June. As of June 5, the pair was no longer observed, so the nesting was not successful. The presented case is the third proven nesting of the Citrine Wagtail in the territory of today's Czech Republic, but only the second nesting of a demonstrably conspecific pair of this species (after nesting on the Úpské rašeliniště peatbog in the Krkonoše Mts. in 2010). Successful nesting of the Citrine Wagtail has not yet been confirmed in the Czech Republic.

Keywords: *Breeding distribution, breeding evidence, range shifts, rare species, wetlands*

Konipas citronový (*Motacilla citreola*) je druh původně s mongolsko-tibetským typem rozšíření, který však od druhé poloviny 20. století rozšiřuje svůj areál západním směrem, takže jeho hnízdění bylo zaznamenáno již v celé řadě Evropských zemí (Šciborska 2004, Wilk et al. 2009, Šťastný & Hudec 2011). Na území ČR je pravidelně, ale nepočet-

ně zjišťován na tahu. První hnízdění na území dnešní ČR bylo zaznamenáno v roce 1977 u Karviné, přičemž v tomto případě není jisté, zda se jednalo o čistý pár konipasů citronových, nebo smíšený pár samce konipasa citronového se samicí konipasa lučního (*Motacilla flava*; Kondělka 1980). Od roku 2002 je pravidelně zaznamenáván výskyt konipasa

Obr. 1. Konipas citronový (*Motacilla citreola*) na hnízdišti u Šumperka v roce 2021: a) samec na hnízdišti (12. 5.); b) samice přilétající k hnízdu (27. 5.); c) rodiče při střídání na hnízdě (27. 5.); d) samec s potravou v blízkosti hnízda (3. 6.). Foto J. Körner. (Pokračování na další straně.)

citronového v hnízdním období nad horní hranicí lesa v Krkonoších (Pavel et al. 2003, Svoboda et al. 2008, Flousek 2019) a v roce 2010 zde bylo prokázáno hnízdění (Flousek 2011, Šťastný & Hudec 2011, Flousek et al. 2015). Pravděpodobně

hnízdění konipasa citronového bylo v roce 2016 zaznamenáno u obce Stožec-Dobrá v okrese Prachatice (Kubelka et al. 2017, Vavřík & FK ČSO 2017). V tomto příspěvku popisují druhé prokázané hnízdění čistého páru konipasa citro-

Fig. 1. Citrine Wagtail (*Motacilla citreola*) at the nest site near Šumperk (Czech Republic) in 2021: a) a male at the nest site (12 May); b) a female arriving at the nest (27 May); c) a pair during switching at the nest (27 May); d) a male with food near the nest (3 June). Photo by J. Körner. (Continued from previous page.)

nového v ČR, které bylo zaznamenáno v roce 2021 u Šumperka.

Chladný březen a vydatné dubnové deště v roce 2021 způsobily, že se na poli nedaleko letiště Šumperk (koordináty 49°57'29.2"N, 17°0'25.7"E, kvadrát 6068a,

nadmořská výška 320 m n. m.) vytvořila rozlehlá vodní plocha. Jedná se o terénní depresi v jarním období každoročně více či méně plněnou vodou z roztátého sněhu a dešťových srážek. V roce 2021 se zde vodní plocha i přes pokus o od-

vodnění lokality zachovala až do srpna a půda nebyla obdělána, zatímco vyvýšená část pozemku okolo byla oseta kukuřicí. Protože lokalita leží v údolí ležícím na tahové cestě přes Červenohorské sedlo v Hrubém Jeseníku (viz např. Vavřík et al. 2016), rozhodl jsem se ji denně sledovat. Kontroly lokality probíhaly odpoledne mezi 16:00 a 19:00 SELČ.

Odpoledne 17. dubna se objevil první samec konipasa citronového. Zdržel se jen do večera a druhý den ráno již nebyl pozorován. Další konipas citronový (samice) byl na lokalitě zaregistrován J. Havlíčkem (in litt.) až 27. dubna.

Večer 7. května jsem zjistil sytě vybarveného samce v doprovodu samice. Pár jsem znovu pozoroval 12. a 17. května. Ptáci zahnízdili v rohu pozemku lemovaném vodotečí hustě zarostlou rákosem (*Phragmites communis*) a ostrůvkovitě i náletovými dřevinami, zejména olší lepkavou (*Alnus glutinosa*). Hnízdiště se nacházelo ve vzdálenosti asi 500 m od místa, kde byl pár pozorován poprvé (49°57'23.1"N, 17°0'0.3"E). Hnízdo, které jsem lokalizoval na základě chování rodičů, bylo umístěno v travinném porostu asi 2 m od okraje louže o rozloze cca 8 × 30 m. Hnízdiště jsem denně sledoval od 18. května do 5. června z krytu, který jsem si vybudoval mezi keři u potoka ve vzdálenosti cca 90 m. Denně jsem pozorováním strávil 3–4 h v době mezi 8:30 a 13:30 SELČ; obsah hnízda jsem nekontroloval. Zdálo se, že moje přítomnost konipasy nijak neruší. Zpovzdálí pozorované chování rodičů na hnízdišti nasvědčovalo tomu, že na snůšce seděla převážně samice, občas krátce vystřídána samcem. Střídání rodičů na hnízdě probíhalo následovně: samec přilétl nad místo, kde se hnízdo nacházelo, krátce se ozval, a když samice vylétla, zaujal její místo (viz obr. 1). Střídání rodičů na hnízdě se takto odehrávalo až do 1. června. Následujícího dne začal pár nosit na

hnízdo potravu. Samice se s potravou objevovala u hnízda mnohem častěji než samec, a to v intervalu mezi přiletly cca půl až jedna hodina. Při krmení byla také čím dál víc opatrnější. Nejdříve usedala na stébla trávy ve větší vzdálenosti od hnízda, postupně se přibližovala a pohybovala se i po zemi hustou vegetací. Často pak vylétla z úplně jiného místa, než kde předtím zapadla. Samec zatím hlídal v okolí hnízda a krmil mladé jen občas a nepravidelně.

Dne 5. června se pár na lokalitě již neukázal, přestože jsem tam strávil téměř celý den. Ani následujícího dne se nic nezměnilo. Počkal jsem ještě další dva dny a pokusil se hnízdo dohledat, abych zjistil jeho osud. Přestože jsem znal místo, kde pár pravidelně usedal do hustého travinného porostu, hnízdo se mi zde dohledat nepodařilo.

Popisovaný případ je třetím prokázaným hnízděním konipasa citronového na území dnešní ČR, z toho však teprve druhým hnízděním čistého páru tohoto druhu. První hnízdění bylo zaznamenáno u Karviné v roce 1977 (Kondělka 1980) v nadmořské výšce cca 230 m n. m. Samec konipasa citronového zde byl opakovaně pozorován na „*bažinaté louce o rozloze 1 ha, jež sousedila s bažinou a rybníčkem, porostlým orobincem*.“ S potravou odlétal mimo popisovanou louku, v jejímž „*sousedství byla také vlhká pole a travnatý železniční násep*“ (Kondělka 1980). Na lokalitě současně hnízdily tři páry konipasa lučního – jelikož nebyla samice konipasa citronového pozorována (resp. spolehlivě určena), není jisté, zda šlo o hnízdění čistého páru konipasů citronových, nebo o smíšený pár samce konipasa citronového se samicí konipasa lučního.

Další hnízdní lokalitou konipasa citronového v ČR jsou Krkonoše, kde bylo hnízdění prokázáno v roce 2010 pozorováním samice s potravou na Úpském

rašeliništi v nadmořské výšce nad 1 400 m n. m. (Flousek 2011). Jedná se o první prokázané hnízdění čistého páru konipasa citronového v ČR. Potenciál oblasti pro tento druh je vysoký – konipas citronový je zde od roku 2002 pravidelně zjišťován v hnízdní době, a to i na více lokalitách či současně v počtu několika jedinců. Opakovaně zde byli zaznamenáni teritoriálně se chovající samci a v několika dalších letech nad rámec hnízdního roku 2010 byla zjištěna i samice (pár). Obývaným prostředím jsou rašelinné louky s jezírky a bahýnky a rozptýleným porostem borovice kleče (*Pinus mugo*) a dalších zakrslých dřevin (Pavel et al. 2003, Svoboda et al. 2008, Flousek et al. 2015). Tato stanoviště jsou charakterem prostředí podobná původním tundrovým hnízdištím konipasa citronového (Šťastný & Hudec 2011).

Hnízdiště u Šumperka (tato práce) se charakterem prostředí podobá spíše lokalitě u Karviné. Pojítkem prostředí mezi všemi třemi hnízdními lokalitami je mokřadní bylinný porost s loužemi a obnaženým povrchem půdy, resp. přítomností rozptýlených porostů dřevin.

Hnízdění konipasa citronového u Šumperka v roce 2021 bylo neúspěšné, stejně jako hnízdění v Krkonoších v roce 2010 (Flousek et al. 2015); v případě hnízdění u Karviné v roce 1977 není výsledek hnízdění znám. V ČR tedy dosud nebylo potvrzeno úspěšné vyhnízdění konipasa citronového.

Flousek J. (ed.) 2019: Ornitologická pozorování v oblasti Krkonoš v letech 2017–2018. *Prunella* 43–44: 47–81.

Flousek J., Gramsz B. & Telenský T. 2015: *Ptáci Krkonoš – atlas hnízdního rozšíření 2012–2014*. Správa KRNP, Vrchlabí.

Kondělka D. 1980: Pravděpodobné hnízdění konipasa citronového (*Motacilla citreola*) v Československu. *Časopis slezského muzea Opava (A)* 29: 189–190.

Kubelka V., Havlíček J. & Mikeš V. (eds) 2017: Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách IV. *Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, Přírodní vědy* 57: 99–125.

Pavel V., Chutný B., Flousek J., Kovařík P. & Šálek M. E. 2003: Konipas citronový (*Motacilla citreola*) v Krkonoších. *Panurus* 13: 125–127.

Svoboda A., Pavel V., Chutný B. & Turčoková L. 2008: Konipas citronový (*Motacilla citreola*) opět v Krkonoších. *Panurus* 17: 95–97.

Šťastný K. & Hudec K. (eds) 2011: *Fauna ČR. Ptáci 3/I*. Academia, Praha.

Ściborska M. 2004: Breeding biology of the Citrine Wagtail (*Motacilla citreola*) in the Gdańsk region (N Poland). *Journal of Ornithology* 145: 41–47.

Vavřík M. & FK ČSO 2017: Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2016. *Sylvia* 53: 70–89.

Vavřík M., Zicha F., Belfin O., Koukolíková A. & Lučan R. K. 2016: Podzimní tah ptáků přes Červenohorské sedlo. *Zprávy MOS* 74: 4–73.

Wilk T., Kajtoch Ł. & Bielański W. 2009: The third record of breeding Citrine Wagtail (*Motacilla citreola*) in Slovakia. *Tichodroma* 21: 96–98.

LITERATURA

Flousek J. (ed.) 2011: Ornitologická pozorování v oblasti Krkonoš v roce 2010. *Prunella* 36: 18–42.

Došlo 15. července 2021, přijato 27. srpna 2021.

Received 15 July 2021, accepted 27 August 2021.